

■ ÚVODNÍK - NEÚVODNÍK

Žádné jaro není stejné. Někdy je pro někoho hodně studené, pro jiného moc teplé. Někdy nám přišlo hodně, někdy málo nebo skoro vůbec jako v posledních letech. Ovšem letošní jaro předčilo všechna očekávání, bohužel v tom negativním slova smyslu. Dešťové srážky jsou nejnižší za posledních 10 let. Půdní vlhkost klesá na hodnoty, které ještě v minulých dekádách byly jen papírovými odhady odborníků. Dnes jsou tvrdou realitou pro zemědělce. Zemědělská politika státu vychází z potřeb a nařízení bruselských odborníků. Je jednodušší říci: „My nic, to je nařízení EU.“ To samé známe z jednání s Ministerstvem životního prostředí a Agenturou ochrany přírody a krajiny v kauze „vlk“. Nikdo ze státních úředníků neobjevuje za zájmy české kotliny, v našem případě za zachování chovu ovcí a koz, za zachování pastevečství, za zachování našeho sedláctví a selského rozumu, kteří naši předci používali při hospodaření bez nekompetentních nařízení, omezení, dotací a přebujelé administrativy.

A do toho ještě přišel nezvaný host, kterého Mezinárodní zdravotnická organizace pojmenovala COVID-19. 13. března se vládním nařízením zastavil čas. Ale jak pro koho. Pro naše chovatele a hospodáře rozhodně ne. Nezastavil ani činnost našeho Svazu a jeho šlechtitelů. Vydaná vládní nařízení omezila nebo zastavila mnoho oborů lidské činnosti. Ale provádění kontroly užitkovosti a s tím spojené úkony ne. Mediální masáž

obyvatel byla silná. Mnoho drobných chovatelů bylo a je na vážkách, zda v započaté kontrole pokračovat. Setkali jsme se s mnoha zajímavými argumenty pro zastavení KU – od možného přenosu covidu na malé přežvýkavce až po možné uhranutí dojených zvířat. Nevyhnuli jsme se ani srovnání „když zrušili olympiádu, tak proč ne KU“. Vysvětlení je jednoduché – provádění KU je postaveno na smluvním vztahu Svazu a chovatele. Je jen na jeho rozhodnutí, zda v KU pokračovat v souladu se šlechtitelskými programy nebo smlouvu vypovědět.

I když v současné době už dochází k uvolňování omezení (21. týden), byli jsme nuceni zrušit mnoho plánovaných akcí včetně sjezdu delegátů. Omezení konání nákupních trhů řešíme „klasifikacemi ze stájí“. Vše samozřejmě po dohodě s chovatelem a za dodržování standardních hygienických opatření, které současná doba vyžaduje.

Za závěr si dovoluji vyslovit několik přání a poděkování. Snad největším mým přáním je, aby všichni chovatelé, členové Svazu a jejich rodinní příslušníci, zaměstnanci a spolupracovníci byli zdraví, aby ohleduplnost a vzájemný respekt nebyly jen vzpomínkou na koronavirové období, ale staly se součástí našeho bytí i v nastávajícím období stejně jako selský rozum u našich předků. Mé poděkování patří bez rozdílu všem, kteří v tomto čase našli vnitřní sílu a zodpovědnost dělat svou práci ve prospěch chovu ovcí a koz v České republice.

Ing. Jiří Huml

■ CHOV OVCÍ JE V KRIZI

Nepříznivá situace v chovu ovcí pokračuje, v letošním roce došlo k dalšímu prudkému poklesu stavů ovcí. Po stagnaci stavů v letech 2016 až 2018 a poklesu v roce 2019 klesly stavy ovcí celkem meziročně o 9 456 kusů ovcí celkem, tj. o 4,4 %. Také se snížily stavy bahnic o dalších 4 049 kusů, tj. o 3,1 %. Početní stavy koz se meziročně snížily o 291 kusů koz celkem, tj. o 1,0 %. K 1. 4. 2020 se v České republice chovalo 203 612 ks ovcí celkem, což je nejnižší početní stav ovcí celkem od roku 2010. Stavy bahnic se v roce 2020 snížily na 125 956 kusů a společně s 21 278 kusy jehnic jsou předpokadem rozšířené reprodukce chovu ovcí u nás. Početní stavy koz dosáhly v roce 2020 výše 28 919 kusů celkem, z toho koz je 18 955 kusů, po nárůstu

stavů v posledních letech došlo také u koz k poklesu stavů ve všech kategoriích.

K nárůstu početních stavů ovcí došlo pouze v Královéhradeckém kraji, největší pokles početních stavů ovcí byl v kraji Karlovarském. Nejvyšší počty chovaných ovcí jsou v krajích Jihočeském, Středočeském a Zlínském. K nejvyššímu nárůstu početních stavů koz došlo v Jihočeském, Zlínském a Královéhradeckém kraji, největší pokles početních stavů koz byl v krajích Karlovarském, Moravskoslezském a Ústeckém. Nejvyšší počty chovaných koz jsou v krajích Středočeském, Libereckém, Jihočeském a Vysočina. Důvodem této situace je naše zemědělská politika, která znevýhodňuje chovatele oproti pěstitelům – národní rozdělení přímých plateb umožňuje použít až 35% podíl pro chov hospodářských zvířat, Česká republika jich používá jen 3%.

Vývoj stavů ovcí v letech 2011 až 2020

Ukazatel	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ovce celkem	209 052	221 014	220 521	225 397	231 694	218 493	217 141	218 915	213 068	203 612

Zdroj ČSÚ

Počet ovcí celkem k 1. dubnu 2019 a 1. dubnu 2020 podle krajů v kusech

Území, kraj	2019	2020	Rozdíl (+,-)	Index (%)
Česká republika	213 068	203 612	-9 456	95,6
Hl. m. Praha a Středočeský kraj	23 712	22 029	-1 683	92,9
Jihočeský kraj	29 806	28 602	-1 204	95,0
Plzeňský kraj	18 063	16 449	-1 614	91,1
Karlovarský kraj	13 869	12 599	-1 270	90,8
Ústecký kraj	14 038	12 879	-1 159	91,7

Liberecký kraj	15 409	14 465	-944	93,9
Královéhradecký kraj	15 691	16 477	786	105,0
Pardubický kraj	12 034	11 034	-1 000	91,7
Kraj Vysočina	13 648	13 653	5	100,0
Jihomoravský kraj	9 369	8 869	-500	94,7
Olomoucký kraj	9 044	8 992	-52	99,4
Zlínský kraj	21 979	21 083	-896	95,9
Moravskoslezský kraj	16 406	16 481	75	100,5

Zdroj ČSÚ

Počet koz celkem k 1. dubnu 2019 a 1. dubnu 2020 podle krajů v kusech

Území, kraj	2019	2020	Rozdíl (+,-)	Index (%)
Česká republika	29 210	28 919	-291	99,0
Hl. m. Praha a Středočeský kraj	5 159	5 365	206	104,0
Jihočeský kraj	2 724	3 113	389	114,3
Plzeňský kraj	1 445	1 350	-95	93,4
Karlovarský kraj	1 682	1 438	-244	85,5
Ústecký kraj	2 376	2 107	-269	88,7
Liberecký kraj	2 742	2 586	-156	94,3
Královéhradecký kraj	1 506	1 641	135	109,0
Pardubický kraj	1 667	1 683	16	101,0
Kraj Vysočina	2 693	2 769	76	102,8
Jihomoravský kraj	2 104	2 256	152	107,2
Olomoucký kraj	1 670	1 322	-348	79,2
Zlínský kraj	1 261	1 413	152	112,1
Moravskoslezský kraj	2 181	1 876	-305	86,0

Zdroj ČSÚ

Nesmyslné omezení hranic intenzity chovaných zvířat, které nemá v ostatních státech obdoby, je dalším důvodem, proč chovatelé snižují počty chovaných ovcí. Lepší realizační ceny i podmínky pro čerpání dotací vede řadu chovatelů k přechodu od chovu ovcí k chovu masného skotu.

Celou situaci dále pro chovatele ovcí i koz komplikuje špatný odbyt jatečných jehňat a kůzlat a nemožnost prodat ostříhanou vlnu. Další legislativní omezení, například při ošetřování paznehtů, kupírování ocásků jehňat, jsou důvody rušení stád ovcí.

V poslední době komplikují chovatelům život problémy, které mají s volně žijícími zvířaty, ať se jedná o škody na pastvinách způsobené divokými prasaty, nebo škody způsobené predátory, kterými jsou přemnožené lišky, chránění krkavci a zvláště chráněné šelmy medvěd, rys a vlk. Svaz se snaží situaci řešit, ale především AOPK nechce požadavky našich chovatelů akceptovat.

Ing. Vít Mareš

■ ŽEBŘÍČKY BAHNIC A BERANŮ

Vážení chovatelé, v přehledech, které jsme pro Vás připravili, najdete nejlepší zvířata a jehňata jednotlivých plemen, u kterých se počítají plemenné hodnoty podle hodnoty selekčního indexu – Celkové plemenné hodnoty. Pro porovnání uvádíme u jednotlivých zvířat zpracované Relativní plemenné hodnoty, a to jak celkové,

včetně pořadí v rámci skupin u jednotlivých plemen a přidělených tříd, tak i dílčí plemenné hodnoty všech posuzovaných užitkových vlastností.

Toto porovnání u všech zvířat podle jednotlivých stád v kontrole užitkovosti najdete na našich stránkách v sekci plemenných hodnot ovcí.

Ing. Vít Mareš

UŠNÍ ZNÁMKY TROCHU JINAK

Zná to každý chovatel, každý trochu jinak, ale tu zkušenost máme všichni. Objednávka ušních známek. Pro někoho brnkačka v portálu na tři minuty, pro někoho papírová válka na hodinu. Já to léta dělám kombinovanou formou. V papírovém formuláři vyměním datum za čerstvé, pošlu to mailem na ČMSCH, maximálně připojím žádanku na duplikáty, hlavní je si vzpomenout a objednat vše včas, aby to do týdne, do dvou bylo v pořádku doma.

Letos jsem se o dva týdny opozdil, zažádal až v polovině února. A trnul, a čekal, jestli to v návalu žádanek přijde včas, první jehňata měla totiž přijít na svět okolo 1. 3. S dodávkou známek z MAVÉ Bořetice jsem neměl za skoro patnáct let jediný problém. Až letos. Třetího se vylihlo první jehně, druhý den další troje a už se to sypalo. Pozdě, pozdě jsem to objednal, honilo se mi hlavou, a tušil nějakou zradu. Zavolám tam, poptám se, jak to s objednávkou vypadá, snad už je to na cestě, prvních deset jehňátek už by šlo vypustit z choulů, bez známek smíchat víc jak deset malých zwartíků jsem si nikdy netroufnul. Na stránkách MAVÉ byl přímo telefon určený na dotazy na zjištění stavu objednávek, volám, hned to někdo zvedá. Paní byla velmi ochotná, že už má duplikáty hotové, ale o objednavce známek na jehňata tam nic nevěděla. Nabízí mi číslo na jinou paní, tentokrát na ČMSCH, na Hradištko. Paní na Hradištku je rozmrzelá, velmi jemně napsáno. Pravila, že teď chtějí známky všichni! Jejich poznámku přecházím taktně mlčením a jako bych med roztíral, vysvětluji jí, že deset jehňátek čeká na své známky z číselné řady pro letošní rok a ony že ještě nepřišly. Paní chce vědět buď číslo hospodářství nebo IČO, už nevím, chvíli hledá a pak dělá dlouhé „Aháááááá, už to mááááám!“ A spouští, že nemám na nic nárok, že mám dostatečnou nespoteřovanou zásobu z minulých let a že proto mi do výroby nic nezadala. A máš to, si říkám!

Určitě nejsem sám, kdo si pro lepší orientaci ve stádě každý rok objednává a navěšuje novou číselnou řadu a staré nespoteřované známky nechává ležet ladem (místo správného postupu, tj. jejich odepsání). Před lety totiž jsem to provozoval opačně, podle přání a pokynů ústřední evidence jsem poctivě navěšil zásobu z let minulých a až poté známky z nové řady. Až se mi jeden rok stalo, že jsem měl na jehnicích tři různé řady čísel a nevěděl pořádně, které zvíře je ještě ročník minulý a kde začíná ten letošní. Chtělo to radikální řez. Začal jsem navěšovat každoročně čísla z nové číselné řady, žádná jiná. Asi čtyři roky to šlo provozovat díky papírové žádance a shovívavosti paní a dam na Hradištku. Až letos se ucho utrhlo, respektive nic nepřišlo. Ale žádná tragédie se nekonala, vše dobře (nakonec) dopadlo.

S paní na Hradištku jsem se promptně domluvil, že starou zásobu všech známek, co mám doma, okamžitě odepíšeme, mailem jsem jí to jen měl okamžitě potvrdit. Podle hesla, že za blbost se platí, mi sice dala část známek za plnou cenu bez dotace, ale za to je poslala ihned do výroby do MAVÉ. Milá paní v MAVÉ, přízviskem Sýkorová, slíbila, že jakmile jí to dojde z Hrádce, je schopná to vyrobit buď ještě ten den (čtvrtek), nebo den druhý (pátek) dopoledne, a to že by mi zavolala, neb to mám kousek, devadesát kilometrů, a není to pro mne vůbec žádný problém si pro to k nim do Bořetic zajet. Holt, pravdivá informace o deseti jehňatech zabírá i tentokrát, nic naplat.

Druhý den mi volá, v devět má zakázku hotovou, vyptám se jen, kdy mají obědovou pauzu, domluvíme se, že tam po obědě dorazím. Po cestě kupuji čokoládový úplatek, abych se z toho štěstí nezbláznil. A napadá mě taky, že bych vlastně z místa, které aspoň z doslechu zná každý chovatel ovcí a koz, napsal malou krátkou reportáž. Nečekám exkluzivní chromovanou pobočku daleko v polích na úrodné černozemi, jak je dnes často zvykem u pseudo-progresivních firem. Sama adresa Bořetice 9 napovídá, že to bude spíš v centru dědiny. Nemýlím se. Obyčejný domek, zatažené rolety, zaprášená okna. Nenápadný? Vlastně nápadný mezi ostatními tím, že jsou na něm tabulky dvou firem a na dveřích vývěsky s informacemi, to ostatní v sousedství nemají.

Mám jet ze zadu, přeje si jedna z cedulek na domě. Jedu tedy za humna, vjíždím do otevřených vrat a zajíždím, až kam mi dláždění dovolí. Na jedné adrese sídlí firmy dvě, jedna se zabývá veterinárním sortimentem a známkami, druhá vinohradnickou a zahradnickou technikou, půjčováním a servisem různých vrtáků na sloupky do vinohradu apod. Bořetice leží na dohled od Velkých Pavlovic, na každém kopečku jsou v okolí místo trávy a ovcí nebo lesa vinohrady. Několikrát dveře do přístavby za domem, už žádná cedule, po zaklepání vlez do těch, kde se svítí. Jsem správně, paní se směje od ucha k uchu. Jsem přímo tam, výroba, tiskárna, balárna, kancelář, distribuce, všechno v jednom, vše v jednom prostoru. Až uvnitř si uvědomuji, že zadní trakt za domem jsou asi bývalé stáje adaptované na výrobu ušních známek. Vše je účelné, regály s prázdnými známkami různých barev, laserový stroj na jejich potištění, krabičky na hotové známky, u další stěny zásoba zkompletovaných kleští na jejich navěšování. Hotové zakázky zabalí a připraví jako dobírky pro poštu, která si je odváží přímo z výroby. Normálně jsou tam na vše dvě pracovnice, ale jedna s tím zrovna „sekla“, tak vše musela zvládat paní Sýkorová sama. Přestože byla zavalená prací, vyřídili jsme moji záležitost velmi rychle a mohl jsem jet navěšovat. Mojí prosbou vyfotit si výrobu byla sice zaskočená, ale nebyla proti. Máte tak možnost vidět, v jak malém prostoru vznikají tak malé známky. A protože vlastně není moc víc o čem psát, přeji Vám všem co nejméně problémů se známkami, zelenou trávu a krásné přírůstky u jehňátek.

Ing. Martin Hošek, Ph.D.

JARNÍ FOTOGRAFIE

Ať už je letošní jaro jakkoli mimořádné, mláďata se rodí. Posíláme Vám dva fotopozdravy, jeden z Moravskoslezského kraje, druhý z kraje Plzeňského.

Daniela Džiková
Jana Pešíčková

Bahnice a mláďata oxford down v Orlové

Pozdrav z Nečtin

Na pastvě u Půčků

Hříbata u pana Blažka

Klasifikace v covidové době

U Půčků

■ ČOBAN

Čoban - ovčák, pastevec - čtu vysvětlení na vnitřní straně obálky stejnojmenného časopisu. Dostal jsem jej do ruky a postupně přečetl. Dozvěděl jsem se, že jeho příznivci a autoři se převážně rekrutují z lidí, kteří se zajímají jak o ovce, tak o vlky, a co víc, mají jistým způsobem rádi obojí. Z několika příspěvků zazněla i touha po širší diskusi... nu což, přidám k ní kapičku:

Za dobu, kdy mi tu vlci pobíhají, nejprve po kraji, pak i za ohradníkem (k nejbližšímu útoku na ovce došlo 350 metrů od mé pastviny), jsem absolvoval řadu setkání, školení a poučení a vyslechl bezpočet doporučení a „opatření“, která zaručí soužití pastevců a vlků v krajině. Jedním z nich je i přítomnost pastevece u stáda, nejlépe se psem. V podobném duchu se nesly

i příspěvky v časopise Čoban. Musím uznat, že by takové opatření řešilo mnohé: zadrátovanou krajinu, problematické psy... řada neduhů a vedlejších nežádoucích účinků různých dílčích protivlčích pomůcek padá, pokud je přítomen člověk. Jenže!!! A tady se dostávám ke klíčovému bodu chybějícímu ve všech moudrých radách a „opatřeních“, co jsem jich kdy slyšel, a tím je rozpočet. Netřeba žádné rozvahy pro podvojný účetnictví, postačí jednoduchý sloupeček čísel vytvořený s pomocí kalkulačky a zdravého selského rozumu.

Budeme-li se dál bavit o přítomnosti ovčáka u stáda (říkejme tomu metoda čoban), musela by ve sloupci výdajů být mzda ovčáka. I ovčák, který to dělá s láskou a chce u ovcí trávit večery a noci zadarmo, se musí něčím živit, a tudíž si musí říci o mzdu alespoň v rozsahu obvyklé pracovní doby. Postačí 20-25 tisíc čistého? Kdoví, ale snad ano, do výdajů je tedy potřeba

připsat téměř 40 tisíc měsíčně, včetně odvodů a daní. To máme ročně zhruba půl milionu. Každé stádo, které nevytvoří roční zisk půl milionu navíc, není vhodné pro metodu ochrany před vlky čoban. A jsme s metodou v anusu. (Doufám, že jsem tu latinu správně vyskořoval, česky by mi to redakce nepustila.) Takové stádo může totiž existovat ve dvou velmi výjimečných případech: buď speciální, těžce dotovaný výpas v rezervacích, městech... nebo velkochov v rozsahu mnoha set či tisícovky bahnic. Naše české ovčáctví oživující krajinu a obce vypadá úplně obráceně! Jsou to v drtivé většině případy desítky nebo nějaká stovka bahnic ve stádě a já jsem tomu rád, ovce je totiž jedna z posledních „zemědělských komodit“, která nepotřebuje „technologie ve velkém“. Pokládám za velmi pozitivní, když majitel čtyř hektarů tyto neposkytne družstevním pohrobkům, ale hospodaří si na nich sám po práci a něco na nich pase. Možná by se dost ušetřilo, kdyby čoban byl rovnou majitelem. Konec konců, správný čoban – majitel by měl pro ovce položit i život, jak jsem se dočetl. Pro tisíce hospodářů „po práci“ se to sice také nehodí, ale stovka či dvě bahnic už někoho uživí naplno. Ano, uživí, ale ten pak musí: stavět ohrady, sušit, opravovat stroje, nakupovat krmivo a potřeby, papírovat, někdy i zpracovávat produkci... kdy vlastně má ten chudák svoje stádo hlídat? Faktem je, že pro část laické veřejnosti jsme žrouť dotací považující se na gauči, ale, vedeme-li vnitřní diskusi, snad nemusím tento bod dál rozebírat, každý ví, co kdy dělá a co stále nemá hotové.

Drazí a milí přátelé tradičního pastevectví, já bych také rád žil v jiné době, ale nejde to. Zkuste poradit majiteli autodopravy, ať prodá kamiony a pořídí si pivozy. Uživil by se? Bylo by to čisté, romantické, ekologické, tiché... ale reálné to je asi jako komunismus. Z podobného soudku je i (v dalším příspěvku zmiňované) volné pastevectví. I tento pojem je z dávno minulých staletí (nebo z míst méně zalidněných, kde ještě podobné podmínky přetrvaly), což nemyslím nijak opovržlivě. Každý, kdo mě zná, potvrdí, že zastáncem „pokroku“ nejsem, ovšem zastáncem realismu ano. Volné pastevectví totiž pochází z dob, kdy lidé z přírody pouze brali. Sice málo a ohleduplně, protože jich bylo málo a byli rozumní, ale pouze

brali. Nyní nám nezbyvá, protože je nás hodně a jsme snad někteří také rozumní, abychom do přírody i vraceli. Aby tyto procesy fungovaly, musíme ten kousek země vlastnit. V opačném případě jsme zase u toho komunismu, kdy jeden bude více brát a méně vracet než druhý a fungovat to nebude. Proto musíme vlastnit, aby naše zodpovědné i nezodpovědné jednání dopadalo na náš majetek a tím i na nás. Tomu se říká zpětná vazba, kterou je příroda prošpikovávána na každém kroku. Také nejsem stoprocentním příznivcem neviditelných rukou trhu, které vše vyřeší, a privatizace života, komunismu ovšem ještě méně... prostě „zlatá střední cesta“.

Tedy co s těmi vlky a tím zpropadeným Havrlantem, který za nás mluví a některým se to nelíbí? Predační tlak vlka na populaci černé zvěře není žádný. Trochu to pohoní, nějaké sele uloví, zbytek se semkne do skupin a prochází krajinou jako tankový prapor. Predační tlak vlka na vysokou a srncí je dokonce negativní! Také něco uloví a zbytek zatlačí do houštin, kde ožirají lesní porost mnohem více než v oblastech bez vlků, protože něco žrát musí a na volná prostranství k pastvě se bojí. Koukám z okna svého hospodářství a přemítám o prospěšnosti vlka pro přírodu. Nevidím nic. Být v Yellowstonu nebo Bělověžském pralese, uvažoval bych jinak, ale z pod Kačenčiných hor za Náchodem je situace jednoznačná. Je co dělat pro přírodu, ale nesmí se to stavět na hlavu a tady se dokonce staví na hlavu něco tak velkého, jako je potravní pyramida. Ale to by bylo další téma... Jsem tudíž velmi rád, že za nás mluví Ing. Havrlant, který věnoval sbírání a prezentaci informací o vlčích úsilí odpovídající diplomové práci a namísto nejružnějších utopických fám má vždy po ruce konkrétní fakta. Byl bych také rád, kdyby se právní stav v naší zemi obrátil z hlavy na nohy, aby stará babička, která poranila zloděje, nemusela obšírně prokazovat nutnou obranu a aby slušný hospodář mohl zastřelit každého záškodníka jeho celoživotní práce... bez ohledu na druhé zařazení a počet nohou. Také jsem přesvědčen, že každé hospodářství s pastevním chovem je právě pro přírodu v naší zemi užitečnější než všichni vlci dohromady.

Jan Kováč

FARMA PETRA KRÍŽE

Naše farma se nachází v severním okraji okresu Tábor, na pomezí Jihočeského a Středočeského kraje, ve výšce kolem 600 m n. m. Je zaměřená na včely, hlavně na produkci oddělků, včelstev a inseminovaných včelích matek. O včelstva je v posledních letech velký zájem, protože kvůli klimatickým změnám a intenzivní rostlinné výrobě masivně vymírají. Produkci inseminovaných včelích matek se snažíme vylepšovat genetický materiál včelařů, zejména s ohledem na mírnost, produkci a lepší odolnost vůči vnějšímu prostředí a nemocem.

S chovem ovcí jsme začali po revoluci, když jsme zvažovali, jak využít naše pozemky. Zpočátku moji rodiče chovali několik desítek bahnic a dvě linie plemene charollais na produkci masa. Přibližně před dvaceti lety mi učarovalo malé, srstnaté plemeno kamerunských ovcí. Zpočátku byla představa jednoho beránka a tří bahnic. I to byl však velký problém, zvířata bylo v ČR málo, hlavně jehničků. V té době se u nás zakládala plemenná kniha s několika málo zvířaty, vznikly linie Hezoun, Čert

Ranní krmení bahnic

CZ 41240 031, linie Hezoun, nar. 2. 4. 2008

CZ 86600 031, linie Hezoun, nar. 20. 3. 2015

a Hektor. Prakticky celá populace pocházela se zoologických zahrad. Nakonec se podařilo sehnat postupně tři „papírové“ jehničky, z toho dvě sestry, od pana Čapka z Rušinova a plemenného berana linie Hektor. K nim pak přibyla i jehnice pocházející z Belgie, která byla také zařazena do plemenné knihy. Tak vznikl náš základ plemenného stáda. Populace však byla z dlouhodobého hlediska neudržitelná vzhledem k malému počtu zvířat, navíc pocházející z úzké populace. Proto jsme se rozhodli nakoupit zvířata v Německu, kde je tradice chovu kamerunských ovcí delší a populace mnohem početnější. V Německu mají více jak stoletou tradici. Chovají se tam většinou v malých skupinách na zahradách, ale jsou i farmy zaměřené na produkci vysoce kvalitního masa s větším počtem zvířat, jsou vidět i ve formě kříženců. Jejich předností, kromě toho, že jsou líbivé, je, že přirozeně línají a nemusí se stříhat.

První zvířata se dostala do Evropy na přelomu 19. a 20. století. Zasloužil se o to ředitel ZOO v Hamburku Karl Hagenbeck. Ovce sloužily jako potrava pro šelmy přepravované na lodích se západní Afriky, především z přístavu z Kamerunu. Jeho syn vlastnil v té době v Hamburku obchod se zvířaty a přes něho se zbylá zvířata postupně rozšířila v Německu. Jejich populace je mohutnější a zmasilejší než ta z našich zoologických zahrad. Jejich berani dosahují hmotnosti 50–60 kg, bahnice 40 kg, kdežto naši původní berani dosahovali jen kolem 40 kg a bahnice kolem 30 kg.

V roce 2004 jsme koupili prvního plemeníka, ještě v ČR, ale pocházejícího z německé matky, který se stal zakladatelem

linie Mefisto. Po něm byla jehňata už v první generaci většího tělesného rámce a větší hmotnosti. Vzhledem k tomu, že všechny naše plemenné jehnice jsou odvozeny ze čtyř původních matek, bylo nutné dovést nepříbuzné berany z Německa. V roce 2012 v létě se uskutečnil dovoz dvou nepříbuzných beranů, kteří u nás založili linie Zeus a Sas, a následně beran, zakladatel linie Ramses. Všichni pocházeli z jedné farmy nedaleko Brém.

V té době působilo na naší farmě i plemenné stádo ovcí vřesových, ve dvou liniích a v počtu deseti bahnic. Bahnice obou plemen byly společně na jedné pastvině. Ač jsou si geneticky velice blízko, obě plemena patří taxonomicky mezi krátkoocasé ovce (VR je odvozená od muflona), mají úplně jiné nároky na chov. Vzhledem k tomu, že jsme potřebovali navýšit stav kamerunských ovcí, padlo rozhodnutí ponechat si pouze ty. Učarovala mi jejich krása, povaha i barevná variabilita. Náš cíl byl a stále je udržet si životaschopnou populaci v rámci našeho stáda se zaměřením na produkci plemenných zvířat. K tomu bylo potřeba nachovat dostatečný počet matek nejen příbuzensky vzdálených, ale i barevně variabilních i ve formě heterozygotů. Vzhledem k našim omezeným možnostem a malé populaci v ČR nebylo možné držet jednotlivé barevné variety odděleně.

Nejčastější zbarvení je v tzv. hnědém srnci s černým pálením břicha, vnitřní strany končetin a různé kresby hlavy a spodní strany krku, což je povolený standard v Německu. V některých Spolkových zemích jsou povolené i jiné odstíny, ale pouze celoplášťová zvířata, bez bílých znaků. U nás jsou povolené všechny odstíny zlatého pálení celého těla až po úplně černou. Ve všech barevných odstínech se mohou vyskytovat bílé znaky, ohraničené i neohraničené. Já osobně preferuji ty ohraničené.

Odstavení beránci

CZ 08958 034, linie Ramses, nar. 25. 3. 2016, s harémem bahnic

CZ 08968 034, linie Sas, nar. 5. 4. 2016

Skupina plemeníků

Kamerunské ovce mají asezónní říji, která se po celý rok pravidelně opakuje po třech týdnech, takže bahnice, v trvalé přítomnosti berana ve skupině, zabřezávají dvakrát do roka. Jehňata se tak rodí matkám nekoordinovaně v průběhu celého roku. Při dodržení určitých zásad v zootechnice chovu, zejména krmení, bývají porody bezproblémové a matky se o jehňata velmi dobře starají. Mají mj. výborně vyvinutý pud chránit svá jehňata např. před krkavci.

Vzhledem k tomu, že naše stádo působí v plemenném chovu a momentálně v množství cca 40 ks chovných bahnic, by volný systém nebyl možný. Jehňata se musí rodit koordinovaně v rozmezí jednoho měsíce, maximálně šesti týdnů, nejen z důvodů podobných podmínek pro všechna narozená jehňata pro jejich výběry do dalšího chovu, ale z i důvodu vážení a bonitací. V současné době je chováme v osmi liniích. Jednotlivé rodiny musí být vzájemně provázané tak, aby byla co nejvíce eliminována příbuzenská plemenitba. Všechny plemeníky proto držíme celoročně odděleně v samostatné skupině a do vytvořených harémů je pouštíme pouze v období od poloviny října, do konce listopadu, což vychází na dva cykly ovulace u bahnic. Po připouštěcím období se naráz vracejí do společné skupiny.

Po připuštění nastupuje celé stádo na zimoviště, kde mají neomezený přístup k senu a dostávají příkrm jaderného krmiva. Minerální liz a čerstvá voda je samozřejmostí. Zde pak setrvávají až do porodů, ty začínají od poloviny března, zpravidla poslední bahnice odrodí do poloviny dubna. Podle počasí pak postupně, většinou po týdnu stáří jehňat, bahnice převážíme na pastvinu. I přes fakt, že porody mívají v drtivé většině bezproblémové a nijak jim do nich nezasahují, musím každý porod hlídat a jehňata hned značit. Bahnice nejsou stavěné na hromadné porody a často si jehňata kradou. Obvykle se tak chová některá zkušená bahnice, která má den, dva před porodem a nárokuje si cizí jehně. Pak-li, že se tak stane, musím bahnici s jehňaty oddělit z jejího dosahu.

Plemeno netrpí vážnými exteriérovými vadami, jako např. předkus, podkus, vážné vady končetin apod. Můžeme se tak soustředit na ustálení exteriérových znaků, kde jsou patrné rozdíly mezi naší původní populací a zvířaty z Německa, při zachování všech barevných variet i přesto, že mezi chovateli je nejžádanější hnědé zbarvení s černým pálením, které je u nás i nerozšířenější. Rádi bychom do i budoucna udrželi životaschopnou a zároveň vyrovnanou populaci v rámci našeho chovu.

Je pro mě radostí každý den vidět spokojené ovečky, které jsou kontaktní a pokaždé nás vítají a jak se bez problémů pohybují mezi úly devadesáti včelstev umístěných na stanovišti i jak po nich častokrát poskakují jehňata. Také je znát posun v exteriérové kvalitě zvířat. Samozřejmě že se snažíme, aby si na sebe ovečky vydělaly, ale zdaleka nejde pouze o ekonomický prospěch.

Petr Kříž

METODY INSEMINACE OVCÍ A KOZ

V minulém Zpravodaji jsme si poměrně detailně zopakovali, jakými způsoby se provádí synchronizace ovcí a koz. Důvody byly v článku podrobně rozebrány, mít možnost zaráz připustit nebo inseminovat stádo a obahnit ho během několika dní byl sen mnoha předchozích generací ovčáků. Dnes si připomeneme, jakými způsoby lze ovce a kozy inseminovat, abychom dosáhli žádaného genetického pokroku v našich stádech.

Prvním předpokladem úspěšné inseminace je ovšem zajištění kvalitních inseminačních dávek. Neviditelná ruka trhu je sice mocná, ale my ovčáci jsme pro ni ještě neviditelnější, než ona pro nás, a moc nám toho nenabízí. Jsme proto odkázáni na mražené dávky z importu nebo příležitostně domácí produkce. Další možností, u nás daleko častější, je využití čerstvého nebo chlazeného ejakulátu. Nejvhodnějším způsobem získání ejakulátu je odběr na umělou vagínu. Vyžaduje to berana buď s výrazným libidem, nebo je potřeba několik zkušebních odběrů, kdy se beran učí ejakulát na vagínu tzv. odevzdat. Takto získané ejakuláty mívají výrazně lepší parametry, než ty získané druhou možnou metodou, a to elektroejakulací. Ejakuláty z elektroejakulace mívají nižší objem i koncentraci spermií, lze z nich proto vyrobit méně inseminačních dávek než z těch získaných odběrem na umělou vagínu.

Získaný ejakulát je po odběru potřeba vyšetřit pod mikroskopem alespoň na aktivitu spermií, vířivý pohyb a stanovení koncentrace spermií. Pokud jím potřebujeme ihned

inseminovat, není třeba s ním dál cokoliv dělat a použijeme ho jako tzv. dělený ejakulát v koncentrované podobě, inseminační dávka má zpravidla 0,1 ml, kdy nám průměrný ejakulát vystačí k inseminaci 10–15 ovcí či koz. Pokud vzniká mezi odběrem a inseminací nějaký časový prostor nebo potřebujeme nainseminovat z jednoho ejakulátu větší počet plemenic, musíme ejakulát naředit a zakonzervovat. K ředění se využívají buď komerční ředidla, nebo si takové ředidlo můžeme vyrobit z dostupných surovin sami. Konzervace ejakulátu se provádí jeho zchlazením v ledničce. Čím nižší teplotu zvolíme, tím déle nám ejakulát vydrží. Uvádí se např., že zchlazení na 15 °C prodlužuje životnost beraních ejakulátů na cca 12 h, dle našich vlastních pozorování se zchlazením na 6 °C prodlouží životnost až na několik dní.

Inseminace ovcí se používá víc jak sto let. Za tu dobu bylo vyzkoušeno několik inseminačních technik a metod, mnohé se neosvědčily, další se používají dodnes. Metody inseminace nejen ovcí a koz můžeme rozdělit buď podle místa deponace inseminační dávky, nebo podle způsobu jejich provedení. Pro obě dělení avšak stále platí, že čím blíže se se spermiemi dostaneme k ovulovanému vajíčku, tím méně jich k úspěšné inseminaci potřebujeme. To odpovídá i přirozené plemenitbě, kdy se z ejakulovaného počtu spermií k místu oplození ve vejcovodu dostává pouhý jejich zlomek, většina je filtrována krčkem děložním a při dalším transportu přes dělohu a vejcovod.

Podle místa deponace se metody inseminace dělí na intravaginální, intracervikální, intrauterinní a intratubulární. Deponovat sperma můžeme tedy do pochvy, do děložního

Umělá vagína pro odběr spermatu malých přežvýkavců

Plnění inseminačních dávek v polních podmínkách

Pracoviště polní laboratoře na zpracování spermatu malých přežvýkavců

Fixace ovce v připouštědle, další dobře synchronizovaná (natěšená) bahnice již čeká ve frontě!

krčku, do dělohy nebo do vejcovodu. Posledně zmíněný způsob se využívá velmi zřídka.

Podle způsobu provedení vlastního inseminacího úkonu se využívají metody: vaginální inseminace bez použití spekula, vaginální se spekulem, transcervikální a laparoskopická. Metody inseminace se vzájemně prolínají, pojďme si je tedy stručně popsat. U každé metody si navíc uvedeme orientační počet spermií potřebný k úspěšnému zabřeznutí.

Vaginální metoda inseminace bez použití spekula je vlastně napodobení aktu páření mezi beranem a ovci. Inseminací dávku deponujeme šetrně inseminací pipetou nejčastěji na horní klenbu pochvy, a to co nejloubeji, kam nám to plemence při použití mírného tlaku dovolí. Dávka potom stéká na dno pochvy do blízkosti krčku děložního. Nevýhodou deponace spermií naslepo by mělo vyvážit použití kvalitního ejakulátu od špičkového pleménika a provedení inseminace za dodržení přísných hygienických podmínek. V inseminací dávce (ID) by mělo být 300–500 milionů spermií.

Oproti tomu vaginální metoda s použitím spekula nám umožňuje přesné umístění inseminací dávky na začátek krčku děložního. Krček děložní je u ovcí velmi složitě utvářený a neumožňuje nám tak snadné proniknutí, jak je to běžné např. u skotu. U koz, u kterých je krček děložní jednodušeji utvářený, se touto metodou lze u některých zvířat dostat až do dělohy, ale rozhodně to není pravidlem. K této metodě je zapotřebí vaginální spekulum, které zavádíme po lubrikaci do pochvy a s pomocí světelného zdroje hledáme růžici krčku děložního, do které se různě hluboko snažíme deponovat inseminací dávku. U některých ovcí deponujeme dávku přímo na růžici, u jiných se lze dostat i 2 cm do hloubi krčku děložního. U této metody je nutné použít dávku, ve které je 200–300 milionů spermií. Touto metodou jsme např. v sezóně 2018/2019 získali na Zlobici pro Oveko a.s. búrského kozlíka a tím novou linii z anglických inseminací dávek.

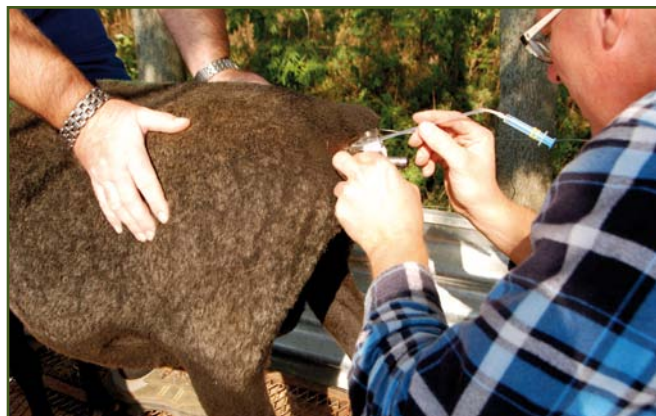
Metodu transcervikální vyvinuli na začátku devadesátých let v Kanadě. Metoda byla určena pro ovce plodnějších plemen, nejlépe do systému bahnění třikrát za dva roky. U této metody se totiž přes poševní zrcadlo či tubus uchopí krček děložní speciálními kleštěmi, přitáhne se do poševní předsíně a speciálním trokarem (drátkem) se rozvolní. Poté se ho operátor pokusí proháčkovat vlastní inseminací aparaturou a deponuje inseminací dávku přímo do dělohy. Výhodou metody mělo být výrazné snížení potřebného počtu spermií k inseminaci, cca na 50–100 milionů v jedné ID. Nevýhodou bylo, že se dařilo „proháčkovat“ cca 70 % ovcí a z nich zabřezlo cca 70 %. U ostatních byl krček děložní nepřekonatelnou překážkou. Ve vědeckých databázích je daleko víc publikací o traumatizaci krčků děložních ovcí touto metodou, než o jejím úspěšném používání v chovatelské praxi. Metodu v současnosti vyučují např. Brazilci, ale výhradně u koz.

Poslední metodou inseminace je laparoskopie. Drobným operativním zákrokem můžeme jak deponovat sperma přímo do dělohy a „obejít“ tak komplikovaný ovčí krček děložní, tak jde touto cestou i provádět přenos embrií. U laparoskopie jde snížit počet spermií v ID až na 30–50 milionů, v případě deponace do vejcovodu dokonce na 10–20 milionů. Při laparoskopii je třeba 24 h vyláčněná zvířata zklidnit sedativy,

umístit na speciální operační stůl a dobře je zafixovat. Před vemínkem se provedou dva až tři řezy do kůže, stěna břišní se poté probodává trokarem, přes který se zavádí do dutiny břišní optika s přívodem inertního plynu pro nafouknutí břicha a vytvoření operačního pole. Druhý a třetí vpich se použijí pro zavedení inseminací pipety a kleští pro manipulaci s rohem děložním. ID se deponuje přímo do lumen rohu děložního, tj. do jeho středu. Touto metodou lze využít na maximum importované ID, nebo ID z genových rezerv, protože je metoda umožňuje rozdělit i na více plemenic.

Pro úspěšné zvládnutí inseminace je třeba dodržet i další podmínky. Bahnice i beraní se musí na sezónu řádně připravit, bez adekvátní kondice nelze dosáhnout dobrých výsledků. Limitující je potom se „trefit“ do časového schématu doporučeného producenty synchronizačních tampónů. U inseminace v přirozené říji určené prubířem nás limituje „jen“ délka říje (24–36 h), nástup ochoty k páření (druhá polovina říje), ovulace oocytů (druhá polovina říje až konec říje), doba dozrání oocytu ve vajíčko (cca 8 h), životnost vajíčka ve vejcovodu (cca 20 h), životnost spermií v pohlavním aparátu ovce (cca 20 h) a doba dozrání spermie před oplozením (6–8 h). Pokud provedeme inseminací úkon včas, máme šanci na úspěch. Je to asi jeden z důvodů, proč je inseminace u nás momentálně méně rozšířená než třeba u skotu nebo prasat, protože je přeci jednodušší to nechat na beranovi, on si vždycky poradí.

Několik rad na závěr. Věnujte pečlivost výběru plemeníků a kvalitě jejich spermatu, protože zde platí obzvláště, že kvalitní sperma je polovinou stáda. Pokud jsou některá vaše

Deponace ředěného spermatu vaginálním spekulem

Deponace ID vaginálním spekulem, inseminátor stojí ve stáji bez hluboké podestýlky, ovce je fixovaná ve vratech bačou

zvířata citlivější na stres (ovce, kterým domácí říkáte blbka nebo dokonce magor apod.), raději do inseminace nezařazujte, budou vám zbytečně zhoršovat výsledky. A nebojte se synchronizovat, pokud totiž inseminujete dejme tomu během dvou až tří hodin několik desítek zvířat, porody se rozloží do pěti až šesti pracovních dnů.

Příště se budeme zabývat detekcí gravidity a jejími přínosy pro váš chov ovcí a koz.

Martin Hošek, Vojtěch Pešan,
Radek Filipčík, Zuzana Rečková,
František Čudan

Celkový pohled na inseminační pracoviště s fixovanou ovcí

MLÉKO A JEHO ZPRACOVÁNÍ

Tvaroh

Tvaroh má významné postavení ve výživě lidí především pro své dietetické vlastnosti a jako zdroj plnohodnotných bílkovin. Tvaroh může být konzumován přímo nebo může být polotovarem k přípravě rozmanitých tvarohových specialit.

Tvaroh je nezrající sýr, u kterého převládá kyselé sražení bílkovin nad syřidlovým. Podle způsobu výroby a konzistence se tvarohy rozdělují na měkké a tvrdé na strouhání. Dále se tvarohy rozdělují podle obsahu vody v sušině.

Klasifikace tvarohu podle konzistence a obsahu tuku v sušině

Tvaroh	Tuk v sušině v %
Tučný	nejméně 38,00
Polotučný	15,0 - 25,0
Nízkotučný nebo jemný	nejvýše 15,0
Odtučněný měkký nebo tvrdý	nejvýše 5,0

Základním tvarohovým výrobkem je měkký tvaroh. Výroba měkkého tvarohu i tvrdého tvarohu vznikla ze starého domácího způsobu zpracování mléka, kdy se nechalo mléko samovolně zkysnout. Sražené mléko se pak nechalo odkapat do požadované tuhosti. Tvrdý tvaroh se lisoval pomocí dřevěných pákových lisů. Tímto způsobem vyrobený tvaroh byl po výrobě chutný, ale mikrobiální kontaminací se rychle kazil. Dnešní výroba tvarohu se od té domácí liší především tepelným ošetřením mléka, jeho zakysání mléčnými kulturami a využitím syřidlových enzymů.

Velmi důležitá je kvalita mléka určeného k výrobě tvarohu. Jen z mléka, které má dobré smyslové, mikrobiologické a chemické vlastnosti, lze vyrobit kvalitní tvaroh. Tvaroh z mléka, které pomalu prokysávalo, může mít netypickou chuť. Vyšší kyselost mléka má negativní vliv z hlediska konzistence i chuti tvarohu. Také mléko s nízkou kyselostí má negativní vliv na výrobu tvarohu.

Měkký tvaroh

Suroviny pro výrobu měkkého tvarohu:

- Mléko
- Mlékařská kultura smetanová Laktoflora®
- Syřidlo Laktosin a destilovaná nebo převařená voda prostá chloru na ředění syřidla
- Chlorid vápenatý 36% roztok

Technologické vybavení:

- Dvouploštný výrobek, ve kterém lze provést tepelné ošetření mléka se záznamníkem teploty a zpětné zchlazení na technologickou teplotu zakysání
- Teploměr
- Tvarožník (pytel z vhodné textilie, která propustí syrovátku a zároveň odolná vysokým teplotám prací vody)
- Stůl na odkapávání s odvodem syrovátky
- Nádobu na odkapávající syrovátku
- Zásobník na tvaroh
- Chladicí box
- Spotřebitelské obaly

Výrobní postup

Mléko, které bylo přefiltrováno a tím zbavené případných mechanických nečistot, se tepelně ošetří pasterací při teplotě 72 až 74 °C po dobu 40 sec., nebo při teplotě 85 °C s výdrží 1 až 2,5 sec. Následuje zchlazení se na teplotu 28-30 °C. Zchlazené mléko se zakysá mlékařskou mezofilní smetanovou lyofilizovanou kulturou Laktoflora. Tato se před aplikací oživí v menším množství mléka. Dále se přidá 36% roztok chloridu vápenatého. Po dokonalém promíchání se nechá mléko předežrát cca 1,5-2 hodiny. Po předežrání se mléko ochladí na teplotu 23-25 °C a zasýří se tekutým syřidlem Laktosin dávkou 10 ml na 200 litrů mléka. Odměřené množství syřidla se před použitím zředí vlažnou vodou prosté chloru, v nádobě prosté reziduí sanitálních prostředků v poměru 1:10. Ředěním syřidla se zabrání rychlé reakci syřidla s mléčnou bílkovinou a jejímu rychlému vyvločkování. Zředěné syřidlo nelze uchovávat do zásoby, ale pro každou výrobu je třeba připravit novou dávku. Při abnormálně vysoké dávce syřidla je konzistence tvarohu příliš tuhá, při nízké dávce syřidla může mít tvaroh krupičkovou konzistenci. Po zasýření a řádném rychlém promíchání se mléko nechá v klidovém stavu při teplotě 20 až 25 °C do doby, až syrovátka dosáhne hodnot titrační

kyselosti dle SH 22 až 24 přibližně za 18 až 20 hodin. Teplota zasýřeného mléka má vliv na další zpracování mléka. Pokud je teplota nízká, pak se zpomaluje prokysání a sýření tvarohu. Sraženina je při zpracování měkká, tříštivá, syrovátka odkapává pomalu a do syrovátky odejde mnoho jemných bílkovinných částic, a tak se sníží i výtěžnost. Naopak při vyšší teplotě srážení mléka se zvyšuje aktivita mezofilních bakterií mléčného kysání, zamezí se tříštění bílkoviny při vypouštění sýřeniny do tvarožníků. Tvaroh odkapává rychleji, zkrátí se proces výrobní doby včetně lisování, sníží se ztráty a zvýší se výtěžnost. Překročení doporučených teplot může vést k tomu, že sraženina překysá, zhorší se její konzistence, takový tvaroh je mazlavý a zhorší se uvolňování syrovátky. A v neposlední řadě srážecí teplota při výrobě tvarohu ovlivní výslednou kyselost tvarohu, a to výrazněji než smetanová kultura. Proto je důležité dodržovat doporučenou dávku mléčné kultury a teplotu srážení mléka. Tvarohová sraženina se krájí, aby se podpořilo uvolňování syrovátky. Uvolněním syrovátky se dále podpoří rychlejší odkapávání a lisování tvarohu. Pokrájením se urychlí syneréze a zabrání se dále tříštění. Sraženina se plní do tvarožníků. Naplněné tvarožníky do poloviny obsahu se v horní části utáhnou a pokládají na sebe v několika vrstvách do odkapávací vany vybavenou perforovanou deskou. Když syrovátka přestane odtékat, tvarožníky se prohodí tak, že spodní se umístí na horní vrstvu a horní dospod, aby mohla dobře odtékat syrovátka. Takto se také tvaroh přibližně stejně zatěžuje. Odkapávání a lisování se provádí do požadované sušiny tvarohu cca 25 % hmotnostních.

Také při odkapávání a lisování tvarohu je důležitá teplota výrobního prostředí cca

20 až 22 °C. Nižší teplota prodlouží odkapávání a lisování, vyšší podporuje kysání, tvaroh může být mazlavý, a tím se také může prodloužit jeho lisování.

Vylisovaný tvaroh se vysype do úschovných nádob, překryje nejlépe pergamenovým papírem a co nejdříve se chladí při teplotě 4 až 8 °C. Vychlazený tvaroh se druhý den balí do spotřebitelských obalů.

Odkapávání syrovátky při výrobě tvarohu

Kvalitní měkký tvaroh by měl mít chuť a vůni mléčně nakyslou. Titrační kyselost do 100 SH.

Měl by se vyznačovat jemnou, stejnorodou konzistencí. Barvou bílou z koziho mléka a až krémovou u tvarohu z ovčího mléka.

Vady měkkého tvarohu a jejich možné příčiny

Vady chutě a vůně měkkého tvarohu:

Nečistá chuť může být zapříčiněna nedokonalou pasterací nebo reinfekcí mléka po pasteraci. Dále pak nedokonalou sanitací výrobního zařízení a také tvarožníků.

Nevýrazná, prázdná chuť může být z důvodu nízké teploty při prokysání mléka nebo krátkou dobou kysání.

Kvasničná chuť signalizuje kontaminaci kvasinkami. Podporuje ji nedokonalé chlazení tvarohu co nejdříve po výrobě.

Velmi až ostře kyselá chuť bývá způsobena vysokou dávkou mléčné kultury a také vysokou teplotou během srážení mléka. Rovněž kontaminací mléka bakteriemi octového kvašení.

Hnilobnou chuť mohou způsobit kontaminující hnilobné bakterie. Takový tvaroh musí být vyrazen z konzumu.

Nahořklá až hořká chuť může být z důvodu nedostatečného prokysání mléka během srážení. Tuto chuť mohou také způsobit kontaminující bakterie a může být ještě podpořena nedokonalým chlazením.

Vady konzistence měkkého tvarohu:

Krupičková konzistence se projevuje při nedostatečné dávce syřidla. Možná je také inaktivace syřidlových enzymů při nesprávné přípravě syřidla před sýřením jako např. použití vodovodní chlorové nepřevařené vody. Dále nedobře vychlazené převařené vody. Tato vada může také vzniknout nízkou teplotou mléka v průběhu jeho srážení.

Hrudkovitý tvaroh vznikne, když je sýřenina přelisovaná.

Mazlavá konzistence tvarohu může vzniknout překysáním tvarohové sýřeniny, v další fázi výroby pak nedokonalým odkapáním syrovátky. Této závadě lze předcházet snížením srážecí teploty nebo zkrácením doby srážení.

Trupelnatý tvaroh bývá, když se tvarohová sraženina krájí brzy po začátku koagulace, protože ještě nedošlo ke vhodnému prokysání. Syneréze se zvyšuje a tvarohovina má nežádoucí tuhost.

Další vady měkkého tvarohu mohou být fyzikálně chemické a také mikrobiologického původu.

Zdánlivě jednoduchý mléčný produkt tvaroh vyžaduje kvalitní vstupní surovinu mléko, dokonalou sanitaci výrobního zařízení, výrobních prostor a dodržování hygieny práce, aby finální výrobek měl dobré senzorické vlastnosti a také vyhovoval mikrobiologickým požadavkům daným legislativou.

Příspěvek byl zpracován s podporou Ministerstva zemědělství v rámci institucionální podpory MZE - RO 1420.

Text a foto: Hedvika Dragounová
Výzkumný ústav mlékárenský s.r.o. Praha

■ REAKCE MINISTRA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ NA NAŠE VYJÁDRĚNÍ K TÉMATU „PROGRAM PÉČE O VLKA“, KTERÉ JSME OTISKLI VE ZPRAVODAJI 2/2020.

Richard Brabec

ministr životního prostředí

Praha dne 30. března 2020 Č. j.: MZP/2020/630/570

Vážený kolegové, vážená kolegyně,

děkuji za Vaši spolupráci a podnětné připomínky vznášené při projednávání Programu péče o vlka obecného v České republice, který nyní Ministerstvo životního prostředí (dále jen „ministerstvo“) dokončilo a přijalo.

Současně dovoluji, abych reagoval na Vámi vznášené požadavky, u nichž deklaruji, že nebyly v rámci programu péče dostatečně zohledněny. Jedná se zejména o požadavek na stanovení konkrétního počtu vlků pro naplnění tzv. příznivého stavu druhu v ČR, vymezení oblastí, v kterých bude výskyt vlka žádoucí a definování podmínek a režimu těchto oblastí a dále stanovení konkrétních podmínek a způsobu eliminace vlka v případě naplnění příznivého stavu druhu a v případě problémových jedinců.

Jak bylo podle mých informací opakovaně v rámci projednávání návrhu programu péče vysvětleno, ministerstvo v rámci programu reflektuje (a musí reflektovat) stávající právní úpravu týkající se ochrany vlka, jež vyplývá z práva EU (Směrnice 92/43/EHS o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin), a program proto obsahuje opatření, která jsou v tomto kontextu bezprostředně proveditelná. Požadavky, které jste uplatňovali v rámci projednávání programu a na které navazujete v zaslaném prohlášení ze dne 17. 2. 2020, zejména pokud jde o umožnění regulace vlka (ve smyslu „běžného“ lovu) a vymezení určitých oblastí, zón pro jeho zvýšenou ochranu, je možné naplnit pouze za předpokladu změny právního režimu ochrany vlka na evropské úrovni. Jde tedy o kroky, které je zjevně možné realizovat až v delším časovém horizontu a nemohou přispět k řešení současné situace. **Jak jsem již zmínil, program péče se zaměřuje na opatření, která mohou být v kontextu evropské legislativy naplněna již nyní (jako je upřesnění přístupu k problémovým jedincům vlků a povolování výjimek v těchto situacích) nebo, pokud jde o změny právních předpisů, jsou plně v národní gesci (navrhované změny v oblasti poskytování náhrad škod).** Přesto je součástí programu, v návaznosti na stanovení hodnoty příznivého stavu druhu, také iniciativa směřující k projednání změn právního režimu ochrany vlka s Evropskou komisí a já osobně jsem již diskuzi o přístupu ke „konfliktním“ druhům, jejichž populace dosahují příznivého stavu, podpořil v rámci zasedání Rady pro životní prostředí v prosinci loňského roku.

Pokud jde o samotné stanovení konkrétní hodnoty příznivého stavu druhu z hlediska ochrany, je v případě velkých

šelem (a jejich přeshraničních populací) ze strany Evropské Komise doporučeno (v rámci metodického dokumentu Guidelines on population level management plans for large carnivores) nevztahovat tyto hodnoty pouze k území jednoho státu, kde by vzhledem k nízké populační hustotě šelem nemuselo být ani realistické příznivého stavu druhu dosáhnout, ale k populaci jako celku. Je zřejmé, že zejména tzv. středoevropská nížinná populace vlka, z níž především dochází k šíření vlků na naše území v posledních letech, má dlouhodobě rostoucí trend, nicméně konkrétní hodnoty příznivého stavu druhu (a případného podílu odpovídajícímu území ČR) je nezbytné stanovit ve spolupráci se sousedními státy a proto nebylo možné nyní tento údaj začlenit do textu programu, ale jde o jedno z prioritních opatření hned na počátku jeho naplňování (v rámci opatření 2.8.4. Mezinárodní spolupráce). Má-li být moment dosažení příznivého stavu druhu z hlediska ochrany podnětem pro výše zmíněnou iniciativu směřující ke změně v právním režimu ochrany vlka, je klíčové, aby byly k dispozici kvalitní a odborně podložené údaje, které nebudou žádným z aktérů zpochybňovány a současně byla, pokud možno, shoda na společném postupu se sousedními státy, které sdílí tutéž populaci. Podle harmonogramu stanoveného Programem by toto projednání a stanovení hodnoty příznivého stavu mělo být zajištěno nejpozději v roce 2021.

V případě stanovení podmínek a způsobu eliminace problémových jedinců vlka jsou obdobně obecně zřejmé výchozí podmínky (důvody a podmínky pro možné povolení výjimky), ale potřebné je jednak více konkretizovat to, jakým způsobem k hodnocení naplnění zákonem stanovených důvodů a podmínek přistupovat, tedy upřesnit metodicky postup pro orgány ochrany přírody při povolování výjimek, tak současně vyjasnit, jak bude prakticky postup v případě výskytu problémových jedinců probíhat. Zde je klíčová vzájemná spolupráce mezi ministerstvy životního prostředí a zemědělství, resp. mezi orgány ochrany přírody, myslivci i dalšími odborníky a jejich vzájemné porozumění legislativním podmínkám a požadavkům (nejen zákona o ochraně přírody a krajiny, ale i zákona o myslivosti, případně dalších dotčených předpisů) i praktickým možnostem a okolnostem řešení tak, aby byl navržen postup, který bude aplikovatelný a současně obstojí také pro právní i odborné strážce. Návrh tohoto postupu je součástí opatření 2.3.2 programu péče a neobejde se bez diskuze s Vámi i ostatními zainteresovanými subjekty - se zahájením společné diskuze počítáme v průběhu letošního roku, jakmile to současná opatření související s nálezem COVID-19 dovolí.

Závěrem dovoluji, abych zdůraznil, že Program péče o vlka obecného považuji za důležitý koncepční dokument, který definuje priority a potřebné kroky, ale zároveň je nyní nezbytné jednotlivé cíle a opatření tohoto programu naplnit obsahem a k tomu bude směřovat další úsilí ministerstva a Agentury ochrany přírody a krajiny ČR, která je koordinací naplňování programu pověřena. Současně se ani tyto další kroky, jak jsem již výše nastínil, neobejdou bez spolupráce s Ministerstvem zemědělství a s Vámi, se zástupci mysliveckých a chovatelských organizací. Věřím tedy, že bude možné překonat rozpory, které byly z Vaší strany naznačeny a další spolupráce bude probíhat v otevřeném a objektivním

duchu, který přispěje jak k návrhu využitelných postupů při ochraně hospodářských zvířat, řešení případů výskytu problémových jedinců, stejně jako k celoevropské diskuzi o právním režimu ochrany vlka nebo dalších druhů „v příznivém stavu“ (i k navazující diskuzi o nezbytných změnách národní legislativy, ať již zákona o ochraně přírody a krajiny nebo zákona o myslivosti). Považuji však za klíčové soustředit pozornost zejména na aktuální praktické

Jsme si vědomi obrovské legislativní bariéry ze strany EU a následně právních norem našeho státu. I nadále ale budeme vyvíjet maximální tlak na změnu těchto právních norem, které dnes chrání „ohroženého“ vlka, který působí chovatelům obrovské škody. Nejen materiální.

Svaz chovatelů ovcí a koz z.s.

■ HLÁŠENÍ PŘEDVÝVOZNÍCH KARANTÉN - ONLINE FORMULÁŘ NA WEBU SVS

S platností od 1. 6. 2020 je povinné hlášení předvývozní karantény přes online formulář na webových stránkách SVS. Informaci i odkaz na online formulář i návod naleznete také na svazových stránkách v aktualitách.

Státní veterinární správa

V Praze dne 20. 05. 2020 Č. j.: SVS/2020/058739-G

Vážená paní, vážený pane,
dovolujeme si Vás informovat, že za účelem sjednocení postupu při ohlašování zahájení předvývozních karantén v souladu s § 38b zákona č. 166/1999 Sb. (veterinární zákon) byla na webu Státní veterinární správy vytvořena nová aplikace pro hlášení karantén hospodářských zvířat určených pro vývoz do třetích zemí.

Jedná se o online formulář „Hlášení předvývozních karantén“ v sekci Online formuláře.

Před prvním použitím aplikace je nutné provést registraci do „Online formulářů“ na webové adrese:

www.svs.cz/online-formulare/

Po obdržení hesla a prvním přihlášení do aplikace je potřeba jednorázově zadat základní požadované údaje o firmě. Poté bude možné zadávat jednotlivá hlášení o zahájení předvývozní karantény podle následujícího postupu:

1. zaevidování místa karantény (podle registračního čísla hospodářství),
2. vložení základních informací o záslce,
3. přiložení seznamu zvířat.

kroky, které mají potenciál přispět bezprostředně k nastavení podmínek pro soužití člověka a vlka i ochraně a podpoře českých zemědělců a chovatelů a na těchto opatřeních s Vámi budeme rádi spolupracovat.

S pozdravem

Mgr. Richard Brabec

Po vyplnění a odeslání přijde na registrovanou e-mailovou adresu potvrzení o přijetí hlášení o předvývozní karanténě. Oznamem zahájení karantény přes uvedenou aplikaci splní vývozce povinnost podle § 38b odst. (9) veterinárního zákona:

„Pokud třetí země určení vyžaduje umístění zvířete do karantény, oznámí vývozce krajské veterinární správě její zahájení způsobem umožňujícím dálkový přenos dat prostřednictvím informačního systému Státní veterinární správy nejpozději 24 hodin předem.“

Aplikaci používejte, prosím, pro ohlašování zahájení karantén od 1. 6. 2020.

S pozdravem

MVDr. Zbyněk Semerád
ústřední ředitel

■ OZNÁMENÍ

Dovolujeme si Vás upozornit, že „Hlášení o narození zvířat, jejich úhynu, ztrátě a přemístění“ je třeba poslat výhradně na adresu Ústřední evidence Českomoravské společnosti chovatelů, a.s., ne na adresu SCHOKu.

Můžete využít tyto mailové adresy: ueovce@cmsch.cz (pro ovce), uekozy@cmsch.cz (pro kozy).

Adresy na regionální pracoviště naleznete zde www.cmsch.cz/evidence-a-oznacovani-zvirat/regionalni-pracoviste-ue/

Ústřední adresa je
ČMSCH, a.s.
Benešovská 123
252 09 Hradištko

Děkujeme za pochopení
Ing. Jiří Huml
Ředitel SCHOK z.s.

OVENÁLIE ZLOBICE 2020

Vážené členky a členové SCHOKu, vážené chovatelky a chovatelé, vážené obdivovatelky a obdivovatelé, zkrátka všichni fandové malých přežvýkavců všech plemen,

dovolujeme si Vás pozvat na 17. ročník ovčáckých slavností OVENÁLIE ZLOBICE 2020 a zároveň na 21. ročník celostátní výstavy ovcí a koz.

Obě akce se uskuteční v sobotu 15. srpna 2020 tradičně v areálu Zlobice, který se nachází severně od Brna mezi obcemi Malhostovice a Lipůvka. Hlavním organizátorem je Svaz chovatelů ovcí a koz z.s. se společností OVEKO a.s. ve spolupráci s obcí Malhostovice a za podpory Ministerstva zemědělství ČR.

Na ovčácké slavnosti zveme nejen chovatele, ale i širokou veřejnost, která se seznámí s chovanými plemeny ovcí a koz, nabídneme něco málo soutěží, mnoho specialit, ukázky zpracování vlny a další. Návštěvníci si budou moci zakoupit ovčí a kozí výrobky přímo od farmářů. Ti nejodvážnější mohou zkusit štěstí v závodě v pojídání halušek či ve farmářském víceboji.

Po loňském úspěšném rekordu v největším počtu přadlen a přadláků v akci na jednom místě připravil Klub zpracovatelů vlny a jiných přírodních materiálů Svazu chovatelů ovcí a koz z.s. pro letošní ročník VYTVORENÍ MASKOTA SVAZU.

Bližší informace naleznete na následující straně tohoto čísla Zpravodaje.

Program:

- 21. celostátní výstava ovcí a koz, nákupní trh na plemenné berany a kozy
- Tradiční ovčácké zvyky a ukázky zpracování produktů v podání Goralů z Košařísek
- Spřádání ovčí vlny a ukázky jejího zpracování
- Soutěže a aktivity pro příchozí
 - soutěž v pojídání halušek s brynzou
 - farmářský víceboj
- Farmářský trh
- Country hudba
- Vodní a světelná fontána

Občerstvení zajištěno po celou dobu konání Ovenálií.

Slavnostní zahájení bude v 11:00 hod.

Areál Zlobice bude pro návštěvníky otevřen od 10 hodin do pozdního večera.

Do místa konání v areálu Zlobice se dostanete z Brna směrem na Svitavy, v obci Lipůvka za restaurací Formanka odbočíte na Tišnov, za vesnicí na vrcholu stoupání v lese asi po jednom kilometru opět odbočíte vlevo po panelové cestě 3 km k areálu.

S radostí zveme všechny chovatele a řemeslníky k aktivní účasti na akci. S Vaší pomocí bychom rádi připravili zajímavou akci, která osloví nejen chovatele, ale i širokou veřejnost a zaujme mladou generaci. Pokud jste farmáři, přímí producenti a zpracovatelé produktů z chovu ovcí a koz, nabízíme Vám výstavní plochu zdarma.

Své přihlášky na akci zasílejte na adresu: Svaz chovatelů ovcí a koz z.s., Ptašinského 308/5, 602 00 Brno, tel.: 541 243 481. Nebo využijte e-mail: huml@schok.cz, případně mobil: 777 754 821 - Ing. Jiří Huml.

Aktuální informace sledujte na našich stránkách:
<https://new.schok.cz>

NA VIDĚNOU 15. SRPNA 2020 V PŘÍRODNÍM
AREÁLU ZLOBICE

Změna programu vyhrazena.

■ SCHOK Z.S. BUDE MÍT SVÉHO MASKOTA

Klub zpracovatelů vlny a jiných přírodních materiálů přišel s nápadem na vytvoření maskota Svazu. Na letošních Ovenáliech budeme maskota společně tvořit. Abychom to vše stihli, je třeba připravit materiál s předstihem. Klub tímto zve všechny příznivce Svazu ke spolupráci. Maskot bude mít podobu ovce v životní velikosti a bude jej tvořit polystyrénový základ, na kterém budou připevněny plstěné koule o průměru 8 cm. Ty budou připevněny na tělo ovce tak, aby ve výsledku tvořili její vlněný kožich. Podobně, jako se podařilo v loňském roce získat ke spolupráci spoustu nadšenců, kteří se účastnili rekordu v počtu přadlen a přadláků, doufáme, že se nám podaří zapojit hodně šikovných rukou a maskot tak může jezdit na všechny akce a propagovat SCHOK.

Abychom nezapojovali jen ty, kteří umí uplstit koule, ale i další šikovné zpracovatele vlny, k ovečce je třeba vytvořit i pastýře. Proto budeme potřebovat ještě upletené čtverce o rozměru 15×15cm, které budou tvořit svetr pastýře.

Výzva pro všechny, kdo umějí plstit a plést

Pro vytvoření maskota je třeba připravit:

1. Pletené čtverce v rozměru 15×15 cm. Barva přírodní odstíny, bílá nebo černá, hnědá. Pouze vlna nebo mohér či alpaka. Žádný akryl.
2. Plstěné koule v přírodní bílé barvě o průměru 8 cm

Všichni, kdo se chtějí účastnit společného tvoření, mohou své vlněné příspěvky zaslat poštou na adresu:

Křenková Vladimíra, Stránské 5, 793 51 Břidličná

Nebo ještě lépe dopravit na Ovenálie na Zlobici, přímo na akci pak budeme maskota tvořit.

Abychom měli přehled, zda máme dostatek materiálu a aby maskot nezůstal částečně plešatý, hlase prosím svou účast na mail:

krenkovavladimira@seznam.cz

Těšíme se na společné tvoření!

■ SLOVO REDAKCE K PŘIPRAVOVANÝM AKCÍM

Vážení chovatelé

v minulém čísle Zpravodaje byla na jarní období plánována řada nákupních trhů a dalších akcí, které ze zřejmých důvodů nemohly proběhnout. V tomto čísle uvádíme na první straně přehled těch akcí, které dosud nebyly zrušeny. Rádi bychom Vás ubezpečili, že Svaz v této době nespí. Kontrola užitkovosti probíhá, 95 % nahlášených plemeníků bylo během května

a června oklasifikováno ze stáje za velkého nasazení šlechtitelů a dalších hodnotitelů.

Na našich webových stránkách (<https://new.schok.cz>) naleznete aktuální informace a výsledky klasifikací.

Máme též nahlášenou změnu klasifikace v Nečtinech na 16. 11. 2020 v 10 hodin.

Věříme, že se vzájemně neztratíme ani v této komplikované době.

Redakce Svazu chovatelů ovcí a koz z.s.

ŽIVOT NA SALAŠI

Spolek Koliba a Ognisko Goroli Śląskich

w Koszarziskach

Vás zve ve dnech od 4. 7. do 11. 7. 2020

na Kamenitý

Budou probíhat ukázky stříhání ovcí, zpracování vlny,
výroby sýra a tvůrčí dílny.

Program:

6. 7. 2020 od 10.00 Miyszani łowiec

5. 7.-10. 7. Tvůrčí dílny (10:00 - 16:00)

5. 7.-0. 7. Život na salaši (prezentace v 10:00 a ve 14:00)

Tento projekt vznikl za podpory Moravskoslezského kraje,
Nadačního fondu Hyundai a Nadace Open Society Fund Praha,
Svazu chovatelů ovcí a koz z.s. a obce Dolní Lomná

www.koliba-os.cz, www.chatakamenity.cz

